

Комунальний заклад
«Дошкільний навчальний заклад №27 Вінницької міської ради»

Консультація для педагогів

**«Толерантність педагогів до дітей
з особливими освітніми потребами
в процесі впровадження
інклюзивної освіти»**

м. Вінниця

2021 р.

Визначаючи суть спрямованості особистості, психолог С. Рубінштейн зауважував, що серце людини все зіткане з її ставлень до інших людей: те, чого вона варта, цілком визначається тим, яких стосунків вона прагне і як ставиться до інших людей. Наявна практика соціалізації дітей з різними освітніми потребами, пов'язаними з особливостями їхнього психофізичного розвитку, склалась у рамках медичної моделі, де вони переважно сприймаються як інваліди, і основна увага зосереджується на певному дефекті, ваді розвитку. Відповідно, це негативно позначається на формуванні у них соціального досвіду, оскільки орієнтує суспільство на виховання таких дітей у ізоляції, тобто в закладах закритого типу.

Водночас, упровадження інклюзивної освіти сприяє соціалізації як звичайних дітей, так і дітей з особливими освітніми потребами. Саме інклюзія в освіті сприяє формуванню у здорових дітей толерантності до фізичних і психічних недоліків однолітків, формуванню почуття взаємодопомоги і прагнення до взаємодії. У дітей з особливими потребами спільне перебування веде до формування позитивного ставлення до своїх однолітків, адекватної соціальної поведінки, більш повного розкриття та реалізації потенціалу розвитку і навчання.

Серед важливих умов виховання толерантного ставлення до дошкільників з особливими освітніми потребами можна виокремити: гуманізацію взаємин між дорослими та дітьми та створення позитивного емоційного клімату взаємин дітей у колективі.

Система виховання толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами базується на особистісно орієнтованому вихованні, забезпеченні поваги до особистості кожного вихованця, довіри, співчуття, відсутності насилля, подоланні байдужості дорослих до проблем дітей тощо.

Для забезпечення гуманізації взаємин між дорослими і дітьми у всіх формах освітньої роботи інклюзивного закладу (групи) дошкільної освіти особливу увагу варто приділяти організації життєдіяльності дітей, де завдання виховання толерантного ставлення вирішується не лише на спеціальних заняттях, а є невід'ємною складовою усіх видів діяльності. Забезпечуючи цей напрям діяльності, доцільно керуватись думкою

Т.Поніманської протє, що виховання гуманних якостей особистості не може обмежуватись певними формами освітньої роботи чи місцем у режимі дня, тривалістю у часі. Дитина повинна здобувати соціальний досвід постійно, збагачуючи його гуманним змістом. Уся атмосфера закладу дошкільної освіти, поведінка дорослих, спілкування, спільна діяльність дітей – мають сприяти збагаченню досвіду гуманної поведінки дошкільнят.

Для забезпечення позитивного емоційного клімату в групі дітей, по-перше, необхідно виховувати доброзичливе ставлення один до одного, а також почуття емпатії. По-друге, розвивати власне уміння толерантного ставлення до однолітків, здійснювати пошук ефективних методів і прийомів їх формування. По-третє, створювати умови для закріплення умінь толерантного ставлення до однолітків та їх перенесення у різні ситуації спілкування.

Безсумнівно, що виховання толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами можливе лише за умови гуманного ставлення до партнерів зі спілкування та взаємодії, а головним завданням вихователя має бути виховання у дітей толерантного ставлення до довкілля, формування терпимості до особливостей і поведінки інших, розширення і поглиблення знань про добро, взаємодопомогу, справедливість, чесність, дружбу, співчуття.

На першому етапі роботи з дітьми необхідно прагнути розширити знання та уявлення дітей про доброзичливе, толерантне ставлення до інших. З цією метою доречно використовувати заняття типу: «Урок ввічливості», «Добрі почуття», «Лагідні слова», «Де живе добро?», «Справжній друг – хто він?», «Ти живеш серед людей», «Ми всі такі різні й неповторні», «Хлопчики й дівчатка – які вони?» та ін.

Особливу увагу на цих заняттях важливо звертати саме на вихованні у дітей толерантності, що виявляється у формуванні уявлень дітей про себе як унікальну, самоцінну та неповторну особистість; розвитку уявлень про інших людей на основі зіставлення себе з іншими, виокремлення подібних і відмінних рис; вихованні активної життєвої позиції; вихованні адекватного терпимого ставлення до дій та думок інших дітей.

Для формування власне умінь толерантного ставлення вкрай важливо використовувати ігри, спрямовані на розвиток комунікативних здібностей, на вміння розпізнавати й оцінювати емоційні стани інших дітей, на виховання позитивного ставлення до інших, на розвиток уміння співпереживати та на розвиток уміння співробітничати і взаємодіяти.

У ході проведення таких ігор для кожної дитини необхідно створювати атмосферу прийняття її іншими дітьми, що дозволить відчувати стан успіху, зацікавленість інших дітей власною особистістю. Ігри, спрямовані на формування умінь та навичок толерантного ставлення до однолітків, виконують, разом, і певну компенсаторну функцію. Так, відтворюючи позитивну гуманістичну забарвленість взаємин дітей із оточуючим світом, знижується загальна тривожність, запобігається виникнення страхів, що дозволяє кожній дитині, незалежно від її освітніх потреб, жити у злагоді з самою собою і оточуючими її людьми.

Для постійної підтримки позитивного емоційного ставлення дітей один до одного ефективним є і такий прийом, як розігрування уявних ситуацій: «Домовся із другом», «Що я відчуваю», «Розвесели друга» тощо.

Робота має бути зорієнтована на створення толерантного освітнього середовища до дітей з різними освітніми потребами, на створення сприятливого емоційного клімату взаємин дітей у групі. З цією метою в життя групи закладу дошкільної освіти варто запроваджувати різноманітні звичаї та традиції: наприклад, ранок радісних зустрічей (проводиться щодня, кожна дитина по черзі є «господарем» групи, до якої приходять друзі-однолітки. Спосіб привітання діти обирають самостійно. На дверях вивіщується банер з відповідними позначками: рукостискання, обійми, посмішка, поцілунок, «дай п'ять»); сімейний сніданок, обід, вечеря; зустріч гостей; відвідини друзів; веселі вихідні тощо. Це, переконані, стане однією з найулюбленіших традицій.

Окрім зазначених вище напрямів роботи, необхідно визначити за мету навчити дітей переносити вміння толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в різноманітні життєві ситуації: організовувати самостійні форм дорослих із дітьми, та дітей між собою, що забезпечить

розширення досвіду спілкування. Це й буде ігрова діяльність, організація всіх видів праці в побуті, природі, художньої праці для прояву турботи та бережливого ставлення до соціального, предметного та природного оточення.

Діти з особливими освітніми потребами досить часто відчують проблеми в спілкуванні з іншими дітьми, перш за все, позбавлені адекватного вміння розмовляти, вести та підтримувати бесіду. У них виникають проблеми в тому, аби висловити свої бажання та емоції з словами, які вони переживають, що впливає і на їхню здатність розуміти емоційний стан та переживання інших. Тому організація спільної діяльності дозволяє їм позбутися цих проблем. Заразом, спільна діяльність позитивно впливає на звичайних дітей, а також сприяє запобіганню булінгу. Традиційно вважається, що проблема булінгу (залякування, цькування) ще не стосується дошкільної освіти, однак, як свідчить практика, вже серед дошкільників зустрічаються прояви задирання, знущання, висміювання, неприйняття дитини в групу, спільну діяльність через зовнішній вигляд, особливості розвитку тощо, а також такі прояви зустрічаються і з боку дорослих (вихователів та батьків). Саме тому виховання толерантного ставлення до людей необхідно розпочинати в дошкільному віці, аби в майбутньому запобігти таких негативних проявів поведінки у дітей в їхньому ставленні до інших, у тому числі й до дітей з особливими освітніми потребами.

Виокремлення певних етапів у вихованні толерантного ставлення до дітей з особливими потребами є досить умовним, оскільки на кожному етапі реалізуються завдання й інших етапів. Не можна формувати навички толерантного ставлення без розуміння, що це також є, формуванням умінь, які необхідно закріплювати практично в різних ситуаціях взаємодії.

Отже, одним з головних завдань дошкільної інклюзивної освіти є формування толерантного ставлення до дитини, незважаючи на особливості її психофізичного розвитку, яке можливе за умов гуманізації взаємин дорослих і дітей, а також створення сприятливого емоційного клімату в групі однолітків. Ефективність виховання толерантного ставлення забезпечується комплексним підходом: формування знань про

толерантність, розвиток умінь толерантного ставлення до однолітків, закріплення умінь толерантного ставлення до однолітків та їх перенесення у різні ситуації спілкування.